

Rada Fundacji:

Danuta Przywara - *Przewodnicząca*
Henryka Bochniarz
Janusz Grzelak
Ireneusz Cezary Kamiński
Hanna Machińska
Witolda Ewa Osiatyńska
Andrzej Rzepliński
Wojciech Sadurski
Miroslaw Wyrzykowski

Zarząd Fundacji:

Prezes: Maciej Nowicki
Wiceprezes: Piotr Kładoczny
Sekretarz: Małgorzata Szuleka
Skarbnik: Lenur Kerymov
Członkini: Aleksandra Iwanowska

Warszawa, 21 lutego 2024 r.

72/2024/MW

**Szanowny Pan
dr hab. Adam Bodnar
Minister Sprawiedliwości**

Szanowny Panie Ministrze,

Poniżej przesyłam uwagi Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka (numer wykazu A523).

Omawiane rozporządzenie wydawane jest na podstawie art. 583¹ ustawy Kodeks postępowania cywilnego, dodanego do systemu prawa na mocy tzw. ustawy Kamilka¹. Przepis ten stanowi, że Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka, w tym sposób ustalania listy reprezentantów dziecka, sposób wyznaczania reprezentanta dziecka oraz system szkoleniowy reprezentantów dziecka mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania oraz prawidłowej realizacji prawa do ochrony interesów dziecka.

Mając na uwadze zakres upoważnienia ustawowego do wydania przedmiotowego rozporządzenia, należy uznać, że omawiane rozporządzenie zbyt wąsko odnosi się do materii wyznaczonej zakresem upoważnienia. Określa bowiem wyłącznie sposób ustalania listy reprezentantów dziecka, sposób wyznaczania reprezentanta dziecka oraz system szkoleniowy reprezentantów dziecka, nie omawiając w ogóle zasadniczej kwestii „sposobu zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka”. Wydaje się, że intencją ustawodawcy było w tym zakresie wprowadzenie minimalnych standardów działania reprezentanta dziecka oraz organów państwa, które ułatwiłyby zapewnienie dziecku reprezentacji, a jednocześnie zagwarantowałyby, że reprezentacja ta prowadzona jest w sposób, który zapewni prawidłową realizację prawa do ochrony interesów dziecka. Na taki zakres upoważnienia wskazuje brzmienie przepisu („zapewnienie reprezentacji dziecka przez reprezentanta” to zupełnie inne wyrażenie niż „zapewnienie reprezentacji dziecka”), a także funkcja tego przepisu zawierająca się w zwrocie dotyczącym „prawidłowej realizacji prawa do ochrony interesów dziecka”.

W ocenie HFPC taka interpretacja upoważnienia mogłaby pozwolić na wprowadzenie do rozporządzenia standardów dotyczących należytej reprezentacji dziecka, które nie są w ogóle uregulowane w ustawie lub których regulacja powoduje w praktyce problemy interpretacyjne. W szczególności mogłoby to dotyczyć kwestii udostępnienia przez sąd danych kontaktowych dziecka, braku możliwości ustanowienia przez reprezentanta dziecka pełnomocnika substytucyjnego, braku możliwości upoważnienia aplikantów do występowania w zastępstwie adwokatów i radców prawnych reprezentujących dziecko, czy kwestii reprezentacji dziecka w sytuacji, w której jeden z rodziców (tzw. niekrywdzący) nie współdziała z reprezentantem dziecka.

¹ Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1606).

Ponadto projekt rozporządzenia określa zasady odbywania szkoleń dla adwokatów i radców prawnych, którzy chcieliby pełnić funkcję reprezentanta dziecka. Rozporządzenie przewiduje, że adwokaci i radcowie będą zobowiązani przejść raz na dwa lata szkolenie z zakresu zasad reprezentacji dziecka w wymiarze nie mniejszym niż 24 godziny.

HFPC pozytywnie ocenia, wynikający z przywołanej nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, wymóg posiadania przez adwokatów i radców prawnych szczególnych umiejętności w zakresie reprezentacji dziecka.

Jednak w związku z wymiarem szkolenia wymaganego wobec prawników pracujących z dziećmi pojawia się pewnego rodzaju niekonsekwencja. Przyjęte przez Sejm w tzw. ustawie Kamilka² zmiany w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych przewidują, że sędzia orzekający w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego oraz w sprawach dotyczących demoralizacji i czynów karalnych nieletnich powinien uczestniczyć, co cztery lata, w szkoleniu i doskonaleniu zawodowym, w wymiarze co najmniej 10 godzin w celu uzupełnienia specjalistycznej wiedzy i umiejętności zawodowych z zakresu prowadzenia czynności z osobami, które nie ukończyły 18 lat, rozpoznawania symptomów krzywdzenia dziecka i zabezpieczenia interesu dziecka w sytuacji sporu między rodzicami albo opiekunami. Na tle przedmiotowego rozporządzenia ustanawiany jest zaś wymóg odbycia przez adwokatów i radców prawnych szkolenia w wymiarze 24 godzin jedynie w zakresie zasad reprezentacji dziecka. W tym kontekście należałoby rozważyć, czy przyjęty przez ustawodawcę wymóg szkoleniowy względem sędziów nie został określony na zbyt niskim poziomie (zarówno, gdy mowa o czasie wymaganego szkolenia jak i jego częstotliwości), skoro w kontekście reprezentantów dziecka został on określony w wymiarze 24 godzin w ciągu 2 lat.

Jednocześnie należy zauważyć, w kontekście wymogu szkoleniowego ustanowionego względem adwokatów i radców prawnych, że uzasadnienie projektu rozporządzenia w ogóle nie wymienia okoliczności, które zadecydowały o takim, a nie innym wymiarze wymaganego okresu szkoleniowego. Wydaje się zasadnym, aby projektodawcy doprecyzowali tę kwestię w uzasadnieniu projektu. Zwłaszcza zważywszy, że obecnie realizowany przez Naczelną Radę Adwokacką program szkoleń z zakresu reprezentacji, związanych z wejściem w życie tzw. ustawy Kamilka, obejmuje zaledwie 8 godzin zegarowych, pomimo swojego interdyscyplinarnego charakteru³.

Samo rozporządzenie w zakresie obowiązku szkoleniowego dla adwokatów i radców prawnych powinno przewidywać zaś wymóg zorganizowania szkolenia łączącego zarówno zagadnienia praktyczne, jak i teoretyczne.

W tym kontekście odwołać się należy do treści Rekomendacji Komitetu Praw Dziecka w sprawie praw dzieci w wymiarze sprawiedliwości dotyczącym dzieci⁴. W odniesieniu do wymiaru sprawiedliwości wobec dzieci podkreśla on, że wszystkie osoby zaangażowane zawodowo w wymiar sprawiedliwości dotyczący dzieci powinny otrzymać odpowiednie interdyscyplinarne szkolenie w zakresie treści i znaczenia Konwencji o Prawach Dziecka. Zdaniem Komitetu nie powinno ono jednak ograniczać się do informacji na temat odpowiednich krajowych i międzynarodowych przepisów prawnych, lecz dotyczyć także społecznych przyczyn przestępczości, rozwoju społecznego i psychologicznego dzieci, w tym aktualnych wyników badań neurobiologicznych, różnic powodujących dyskryminację dzieci należących do grup narażonych na wykluczenie, kultury i trendów w świecie młodych ludzi oraz środków alternatywnych względem postępowania sądowego.

---

² Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1606).

³ Szkolenie obejmuje teoretyczne, praktyczne i psychologiczne aspekty reprezentacji dziecka.

⁴ Komitet Praw Dziecka, Komentarz Ogólny nr 24, Prawa dziecka w systemie wymiaru sprawiedliwości wobec dzieci.

W podobny sposób o szkoleniu prawników pracujących bezpośrednio z dziećmi wypowiada się także Rada Europy⁵, podkreślając, że prawnicy tacy powinni mieć przygotowanie w zakresie komunikacji z dziećmi w różnym wieku i różnym stadium rozwoju.

Rozważania te w znacznej części odnieść należy także do reprezentantów dziecka. Z tych powodów projektodawca powinien zadbać nie tylko o wymiar i częstotliwość szkoleń dla osób zawodowo pełniących funkcję reprezentanta dziecka, lecz określić również katalog treści, które w ich trakcie powinny być poruszone w trakcie obowiązkowych szkoleń. Co więcej, projektodawcy wprost powinni przesądzić, że tego rodzaju szkolenie powinno przybrać charakter interdyscyplinarny i odnosić się nie tylko do prawnych podstaw działania reprezentanta, lecz również dotyczyć kwestii pozaprawnych.

Dla zapewnienia jednolitego charakteru szkolenia i zagwarantowania spójności przekazywanych w jego treści, projektodawca powinien rozważyć przyznanie możliwości organizowania szkoleń również naczelnym organom samorządu adwokackiego i radcowskiego.

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

Małgorzata Szuleka

Sekretarz Zarządu

[na oryginale właściwy podpis]

*Opinia została opracowana w ramach działań
Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka dofinansowanych z Funduszy Norweskich
w ramach Programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy*

---

⁵ Komitet Ministrów Rady Europy, Wytoczne Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie wymiaru sprawiedliwości przyjaznego dzieciom, CM/Del/Dec(2010)1098.